

ditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiamsi moribundus nullum dederit signum; imo etiamsi fuerit destitutus in actu peccati (vide *dicta cit. tract. 16. n. 36. ad 39.*). Notandum 3. quod sacerdos simplex, deficiente approbato potest absolvere fideles a quibusvis peccatis et censuris, non solum in articulo, sed etiam in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo morbo proxime periculoso mortis, sed etiam qui longam navigationem aggreditur, vel mulier quæ est in difficili partu; item qui est in periculo incidendi in amentiam; insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi confessarium approbatum. Notandum 4. quod infirmus qui absolvitur a censuris reservatis, monendus est, quod si convalescat, tenetur se præsentare Superiori, alias in easdem censuras reincidat, secus vero si absolvitur tantum a peccatis reservatis sine censura. Ultimo notandum, quod quisque sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas confessiones infirmorum, debet non ignorare saltem principia universalis scientiæ moralis.

§. IV.

De munere docendi et prædicandi

131. Cum autem sacerdotis etiam sit docere populos, et prædicare Evangelium, operæ pretium est hic demum adnotare, quæ docenda sint, et quomodo Evangelium explicandum. Quoad primum, docendum quatuor esse necessaria ad salutem, nempe Fidem, Spem, Charitatem, atque bona opera. Et 1. quoad Fidem, quia Deus veritas infallibilis revelavit Ecclesiæ, tenemur explicitè scire et credere Deum existere, et remuneratorem esse; ac Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filii Dei. Hæc de necessitate medi. De necessitate autem præcepti quisque tenetur etiam scire et credere

Orationem dominicalem, Salutationem angelicam, præcepta Decalogi, et Ecclesiæ; item Sacramenta, præsertim ea quibus omnes indigent, nempe Baptismi, Eucharistiæ, et Pœnitentiæ, et alia, saltem dum ea suscipiuntur. 2. Quoad Spem, quia Deus omnipotens, misericors et fidelis promisit propter merita Jesu Christi, tenemur sperare a Deo æternam beatitudinem, et media ad eam consequendam, veniam nimirum peccatorum, et perseverantiam finalem. 3. Quoad Charitatem, quia Deus est bonitas infinita, tenemur eum super omnia diligere; huic autem præcepto alterum adjicitur charitatis, scilicet diligendi proximum, sicut nos ipsos. 4. Ad salutem demum obtinendam, sunt etiam necessaria bona opera, servanda mandata Dei, et Ecclesiæ, quæ in Decalogi et Ecclesiæ præceptis continentur.

132. Quod autem spectat ad secundum munus explicandi Evangelium, sive Scripturam, sciendum duos ipsam sensus habere, *litteralem*, et *mysticum*. Ille est *litteralis*, qui per ipsa verba significatur. *Mysticus*, qui non significatur per verba, sed per rem ipsis verbis significatam, v. gr. cum dicitur: *Si oculus tuus scandalizat te, abscinde eum*, etc. Hic non quidem præcipitur oculi abscisio, sed scandali, sive occasionis. Sensus autem *mysticus* in tres alios subdividitur. In *allegoricum*, scilicet spectantem ad res credendas. 2. In *anagogicum*, spectantem ad bona speranda. 3. In *tropologicum*, spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturæ in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absurdum, prout cum dicitur: *Petra autem erat Christus*, et similia. Sæpe autem Scripturæ textus utrumque sensum habent, litteralem simul et mysticum. Mystico sæpe convenit, ut sacerdotes in concionibus utantur, præsertim si est tropologicus, sive moralis. Licet etiam ut aliquando sensu vocato *accommodatio*, modo id pie et prudenter agatur.

APPENDIX IV.

DE NONNULLIS MONITIS NOTABILIORIBUS AD CONFESSARIOS ET PAROCHOS :
ADJECTA IN CALCE PRAXI ORATIONIS MENTALIS, QUAM EDOCERE
POSSUNT EOS QUI IN EA VERSATI NON SUNT.

§. I. *Monita ad confessarios.*

Ex his omnibus quæ superius diximus adnotanda hic sunt aliqua principaliora, quæ confessarius attendere debet in officio suo exercendo.

1. Primum omnium curet ex una parte, ut quam maximam adhibeat charitatem in excipiendis peccatoribus, et in excitandis eorum animis ad fiduciam in Dei misericordia collocandam: sed ex alia parte caveant ne ob humanum respectum præmittant illos ea qua opus est fortitudine admonere, simulque ante eorum oculos proponere, infelicissimum in quo reperiuntur, statum, media opportuna prescribendo, quibus ex malis habitibus, jam male vivendo comparatis se liberare possint. Et præcipue sit inflexibilis in differenda absolute, quoties oportebit. Hoc primum monitum forsitan, quinimo est quod maximum omnium habet momentum; quod si confessarius non exequatur, nec suam, nec aliorum operabitur salutem.

2. Rudes et alios neglectæ conscientie non omittat interrogare, utrum sciant principalia Fidei mysteria, et cætera scitu necessaria ad salutem æternam, ut dictum fuit *Tr. ult. n. 18.* Et insuper ne omittat eosdem interrogare de iis in quæ frequentius labi solent, cum de illis se non accusant, juxta dicta ex *cit. n. 18. ad 30.*

3. Cautissimus sit in interrogando de materia turpi, præsertim puellas et pueros, ne quod ignorant, isti addiscant, aut saltem ad curiositatem excitentur. Ex alia parte non omittat exquirere ab eis an in hac materia aliquid deliquerint, quod rubo-

re celaverint. Et circa hoc non sibi satis habeat illos perfunctorie et in generali interrogare utrum in conscientia habeant aliquod peccatum ex rubore omissum; nam a quibusdam nimirum a rudibus, pecudum custodibus, puellis et juvenculis opus est semel atque iterum solerter excipari aliquod peccatum quod reticent, argutias et circumlocutiones adhibendo. Hoc maxime efficiendum, ut eis animus præbeatur, et dicatur ne timeant, quia ipse absolvit eos ab omnibus peccatis; et quod si omnes conscientie sinus aperient, deinde maximam pacem, et consolationem conscientie assequentur. Hæc diligentia præsertim cum moribundis adhibeatur. Et non abs re erit si idem efficietur cum puellis quæ devotionem profitentur: quot ex istis reperiuntur sacrilegiis gravata, ob aliquod peccatum quod reticuerunt? Sed potissimum astutiis utendum cum pueris et puellis, qui spirituales non sunt. Prius interroget, utrum pravæ cogitationes habuerint? si protulerint, aut audiverint verba obscena, et deinde, si inter se manibus jocaverint? et an id egerint clanculum? Quod si affirmaverint, signum erit illos lusus fuisse illicitos. En celebrem regulam quam tradit s. Thomas (1): *Frequenter quæ præ confusione penitens taceret, interrogatus revelat, etc.* Et deinde: *In interrogationibus faciendis attendendum, ut non fiat explicita interrogatio, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt; de aliis autem ita debet a longinquo (nota) fieri interrogatio, ut si commisit, dicat; si non commisit, non addiscat.* Item Sanctus monet confessarium, (1) D. Thomas in 4. d. 19. q. 2. in fin. Expos. text. v. et dicendum.

ne in peccatis turpibus descendat nimis ad particulares circumstantias. Notandum illud nimis, quod significat regulariter loquendo non esse omittendas illas interrogationes, quæ opus sunt ad cognoscendam substantiam peccati cum suis speciebus et numero. Præterea hic juvat animadvertere, quod si confessarius in excipiendis confessionibus sensuales tentationes pati solet, modo illis non assentiatur, et voluntarie eis causam non præbeat, nihil debet pavore concuti, nec propterea debet ab excipiendis confessionibus abstinere; nam hoc intendit dæmon eum deturbando hujusmodi tentationibus, ipsum a bono, quod operatur, remove. Antequam confessionarium ingrediat, protestetur se nullis suggestionibus velle assentiri, se commendat Mariæ SS. et postea in confessionario mentem ad Deum eleve; et cum vehementius vexatur, se vertat versus aliquam imaginem devotam; et illi se commendat. Cæterum satis erit illi qui est timorata conscientia, invigilare ad non præstandum consensum illis suggestionibus, aut motibus sensualibus, quos patitur, ut jam dictum est *Tr. 3. n. 40. et seqq.*

4. Patres matresque familias interroget non modo in genere circa filiorum educationem, sed etiam in particulari, et maxime exquirat, utrum filios sicut oportet corrigant; an curent ut illi addiscant doctrinam christianam; ut consortium eorum qui pravo sunt exemplo, vel diversi sexus, vitent, et præsertim si puellæ sunt, ne cum juvenibus conversentur, et multo minus cum personis suspectis, scilicet cum uxoris, Religiosis, et Ecclesiasticis.

5. Etiam si valde frequens esset pœnitentium concursus, non acceleret confessiones plus quam par est, ita ut ob audiendas plurium confessiones, deficiat, vel circa integritatem confessionis, vel circa debitam dispositionem, aut omittat illis necessaria monita suggerere.

6. Cum aliquis confitetur aliquod grave peccatum, et præsertim si pluries illud iteraverit, non sufficiet exquirere tantummodo speciem et numerum; sed interroget amplius, utrum ante in illud cadere consueverit, et insuper exquirat de qualitate personæ cum qua peccaverint? et quo loco? ut cognoscat utrum sit habitus, aut occasio quæ sit auferenda. Et in hoc desunt non pauci confessarii, et inde tot animarum ruina emanat: omittendo enim confessarius hujusmodi interrogationes, nequit dignoscere utrum pœnitens sit recidivus, et consequenter nequit illi remedia opportuna exhibere ad extirpandum habitum, vel occasionem. Observetur quod dictum est *Tr. ult. ex n. 2. ad 17.* ubi vidimus *n. 9.* quod pœnitens recidivus non potest absolvi, nisi post emendationis experientiam, vel post exhibitum suæ dispositionis extraordinarium aliquod signum. Et cum agitur de occasione proxima forti magnoque sit animo, postposita omni personarum acceptione, in differenda absolute quousque pœnitens occasionem removeat, quando actu existit, ut explicavimus *n. 7.*; at si occasio est necessaria, saltem quousque ex proxima fiat remota adhibendo media sibi præscripta; *ibid. n. 6.* Potissimum sit inflexibilis in deneganda absolute sponis qui consuetudine invicem utuntur, sicut et parentibus qui id permittunt, neque credat illis asserentibus nihil inter se inesse mali: hoc enim est moraliter impossibile, ut docet experientia: vide *Tr. ult. n. 3.* ubi etiam sermo fit de iis, qui invicem se adamant.

7. Denegat absolute quousque illis, qui ad aliquem sacrum Ordinem promoveri cupiunt, dum adhuc aliquo vitioso habitu tenentur nisi prius perspexerit illos positivam probitatem ad hunc gradum tantopere a sacris Canonibus requisitam adeptos fuisse, ut dictum est *ibid. n. 16. et 17.*

8. Caveat etiam ne a vocatione re-

ligiosa ob humanos respectus aliquem adolescentem dissuadeat; quod quidem a peccato mortali excusari nequit, ut docet s. Thom. *Quodlib. 3. a. 14.* Quot imperiti confessarii sibi scrupulum non faciunt quod juvenes qui ad statum perfectionem sunt vocati, a bono proposito avertunt, nulla alia ducti ratione, nisi ut eorum propinquos obsequantur, asserendo filios morem parentibus gerere debere! Docent communiter dd. cum s. Thoma in status electione unumquemque sua frui libertate: et Deo potius vocanti, quam parentibus parendum esse. E contrario advertat confessarius non posse absolvi quosdam qui non vocati ad sacros Ordines ascendere velent, prout notatum est fusius *Append. 3. n. 45.*

9. In excipiendis sacerdotum confessionibus sit suavis atque urbanus; sed contra sit fortis in correctionibus debitis adhibendis, aut in deneganda absolute, cum judicii ratio sic exigit. Potissimum hac fortitudine agendum est cum sacerdotibus, qui in gravia peccata relapsi, quin se unquam emendaverint, ausi sunt tamen celebrare, aucupando absolute ab aliquo confessariorum qui hoc funguntur officio et laborant, ut damnentur. Hi sacerdotes pravis habitibus detenti palam solent in sacristia confiteri, ut absolute, quæ eis deneganda esset, extorqueant sub prætextu scandali, quod eveniret (quemadmodum illi exponunt), si a celebrando desistere deberent. Sit constans confessarius cum hujusmodi sacrilegis in differenda absolute, eos adstringat ad repetendas confessiones tamquam irritas, et ad confitendum de omnibus Sacrificiis celebratis: et interim ad abstinendum a celebratione, usquedum suæ emendationis perspicua indicia præbebunt. Quod si quis diceret ob scandalum a celebrando abstinere non posse, respondeat quod deesse non possunt justi prætextus, si vellet desistere a celebrando; cæterum si ipse id facere renuit, dicat quod celebrare potest.

si est certus se habere contritionem, sed quod ipse pro tunc non potest eum absolvere, dum certus non est, ut oportet, de ejus dispositione; imo justum habet motivum credendi oppositum, cum observet tot relapsus sine emendatione. Et hoc modo agendo potest sperari, fore ut respiciat, et salvetur ille miser sacerdos; secus ambo damnabuntur.

10. Generaliter autem loquendo, si accedat sacerdos conscientia parum meticulosa, non omittat eum interrogare de tribus: 1. Si distulerit celebrationem Missarum per mensem, præsertim si sunt defunctorum (vide *App. 3. n. 107.*). Si festinanter celebravit, nam Missam persolvendo infra spatium horæ quadrantis, etiam si esset de defunctis, aut votiva de B. Virgine, non excusaretur quidem a peccato mortali (vide *Tr. 15. n. 84. ad 86.*), quia in tali spatio non poterit notabiliter non defici in multis cæremoniis, aut saltem in gravitate, quam tanti Sacrificii veneratio exposcit. 3. Si satisfacit obligationi divini officii, præsertim si est beneficiatus. Non omittat autem ei suadere, ut se habilem reddat pro sua capacitate, ad animarum salutem promovendam. Et cum gravis adesset confessariorum penuria in sua regione, potest etiam eum obligare ad se idoneum reddendum ad tale officium, ut dictum est *Tr. 16. n. 126. et 127.* Cum calore etiam insinuet, ut ad Sacrificium se præparet, et debitas post celebrationem agat gratias. Quoad orationem mentalem, sine qua difficulter erit bonus sacerdos; vide quod dicitur §. 3. circa principium.

11. Cum agitur de rei alterius restitutione, non absolvatur pœnitens, nisi prius (cum potest) restituat; quia accepta absolute difficulter id efficiet. Advertat tamen, quod multi excusantur a restitutione ob præscriptionem in bona fide. Super quo notandum 1. quod mobilia, cum intercedit titulus præsumptus, præscribuntur spatio trium annorum, et sta-

bilis decem inter presentes, et 20. inter absentes. 2. Probabile esse eam prescriptionem valere pro foro conscientiae, etiam ubi in foro externo non viget lex prescriptionis, quemadmodum est in nostro regno, ob difficultatem quae reperitur in probanda bona fide. Excipiuntur tamen illae prescriptiones quae expresse sunt prohibita ab aliqua lege municipali, v. gr. in regno nostro reprobatur prescriptio haereditatis, quando testator possedit mala fide. Vide doctrinas adnotatas *Tr. 10. n. 10. ad 14.*

12. Si poenitens aliqua affectus est injuria, propter quam offensor in curia inquisitus existit, eum non absolvat (regulariter loquendo) nisi remissionem inimico faciat. Vide *Tr. 4. n. 17.*

13. Cum praevideat admonitionem non fore profuturam, ne intra quidem tempus aliquod, et poenitens existit in bona fide, confessarius eam omittere debet, vide *Tr. 16. n. 108. et seqq.*, praecipue si agitur de aliquo matrimonio nulliter contracto; alias erit causa mille peccatorum, quae facile committet poenitens in mala fide constitutus, cum perseverat in proxima occasione peccandi, si faciliter separari nequit ab existimata uxore. In eo casu quin poenitentem in mala fide constituat, potest ad S. Poenitentiarum pro dispensatione scribere, juxta formulam adnotatam *Tract. 18. num. 88.* et poenitenti dicat, ut post tot dies iterum redeat ad confitendum. Sed si peccatum in commune damnus spirituale vergeret, non debet confessarius omittere poenitentem admonere, licet ille in bona fide existat, ut dictum fuit *Tr. 16. n. 116.* Excipitur praeterea obligatio denunciandi confessarios sollicitantes in materia turpi, quia confessarii munus est talem obligationem imponere licet praevideat poenitentem non adimpleturum esse, ut dictum est *Tr. 16. n. 178.*

14. Juvat hic animadvertere, quod licet confessarius non teneatur, nec

vir prudentis sit, ut ipse se immisceat in tales denuntiationes defendendas, nihilominus in aliquo raro casu potest teneri ad has partes suscipiendas, cum ageretur de consuendo damno communi religionis, aut communitatis. In eo casu potest ipse ab Episcopo expeteri ut sibi talem denuntiationem excipiendi facultatem impertiat; et deinde eam sic excipiet (refert modum, qui tenendus est, cognoscere). Et notanda sunt sequentia. 1. Nomen sollicitantis. 2. Tempus quo illa accidit. 3. Locus nempe ecclesia, et confessionale ubi patrata est. 4. Circumstantiae personae sollicitantis, nempe aetas, statura, capilli, etc. Debet autem monere poenitentem, quod si illa innocentem accusaret sacerdotem de tali crimine subjaceret casu reservato Pontifici, ut habetur ex Bulla *Sacramentum Bened. XIV. (1)* juxta dicta *Tract. 16. n. 129.* Item jurejurando eam adstringat, ne praefatam denuntiationem alicui communicet. Denique advertat, adnotanda tantum illa verba, et eas actiones sollicitantes, quae possunt manifestari Episcopo, quin manifestet culpam, si quam poenitens commisit.

15. Non sit difficilis ad excipiendas confessiones generales ab eo qui sic confiteri cupit, licet nulla adsit necessitas. Dicebat s. Carolus Borromaeus confessiones generales valde prodesse ad vitae novae perseverantem mutationem. Sed si magnus populi concursus fuerit, curet ad opportunius tempus eam differre quod si nunquam ei vacabit tempus, quod occupationibus non praepediatur, ut accidit in Missionibus, curet saltem summatim excipere illam confessionem generalem (modo non sit necessaria) tantummodo exquirendo species et tempus peccatorum habituatorum, quin immoretur ad exquirendum numerum et circumstantias particulares.

16. Non praetermittat disponere (1) Bullar. edit. Mechl. t. 4. p. 404 § 3.

quem ubi ad actum doloris, suggerendo ipsi motiva tam attritionis quam contritionis, eo modo quo dictum est *Tr. 16. n. 117.* dum illi actus doloris, quos eliciunt rudes sine motivis parvi aut nihili valent. Cum vero confessarius recte praesumere potest poenitentem actum doloris, uti debet, elicuisse, tunc satis erit ante absolutionem ei dicere, ut renovet dolorem. Et praecipue advertat, quod si poenitens accedit indispositus, ille pro viribus conari debet ad eum disponendum pro absolutione; vide *ibid. n. 105. et Tr. 4. n. 3.*

17. Illos poenitentes, qui afferunt tantum peccata venialia, sed habitata, non absolvat, nisi perspectum habeat illos vere poenitere, et verum propositum habere, saltem de aliquo illorum: aut nisi exhibeat pro materia certa aliquod gravius peccatum anteactae vitae, ut notatum est *Tr. 16. n. 23.* Quot confessiones invalidae (quae in se sunt vera sacrilegia) quotidie committuntur ob confessarium socordiam!

18. Imponat tantum illas poenitentias, quas judicare potest a poenitente faciliter adimpletum iri, ut dictum est *Tr. 16. n. 51. et seq.*; sed curet ut illae sint medicinales, puta frequentia Sacramentorum, visitationes, se Deo commendare mane et vesperi, legere aliquem librum spirituales, se ad aliquam congregationem adscribere, etc.

19. Personis spiritualibus, quae frequentant Sacramenta, insinuare non omittat orationis mentalis usum, rationem deinde exigendo de ea; saltem eas interrogando, an omiserint eam aliquando. Hac mediocri diligentia adhibita, quilibet confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit difficilis ad Communionem frequentem concedendam, quoties cognoscit, aut prudenter judicat poenitentem animae suae profectum consecuturum. Vide *App. 1. ex n. 30.*

20. Scrupulosis maxime suadeat obedientiam, et illis semper affirmet

quod obediendo tuta via incedat, et non obediendo in periculum se perdendi conjiciunt. Sit fortis et rigidus in efficiendo, ut sibi obediatur; sermonem cum eis semper adhibendo constantem, quia si accipiti sermone cum eis loquitur, eos magis confundet. Exhibeat regulas generales ad dubia deponenda, pro cujusque dispositione: v. gr. scrupulum facienti circa praeteritas confessiones sub obedientia praecipiat ne confiteatur, nisi de peccatis a se certe pro mortalibus cognitis, et certe nunquam confessis. Et in hoc confessarius forti animo sit in eum non audiendo, nisi obediat; quia si aliquando cedit, et eum auscultat, poenitens semper animo erit deturbatus: nonnulli confessarii animas in miserimum statum reddunt, eas audiendo. Illi vero, qui timet quamlibet actionem suam esse peccatum, imponat ut scrupulum vincat, et libere operetur ubicertum peccatum non animadvertit; vide dicta *Tr. 1. ex n. 8.*

21. Circa opinionum delectum, cum agitur de removendo poenitente a peccati formalis periculo confessarius non raro sequi debet benigniores, quantum christiana prudentia suggerit. Cum vero aliqua opinio proximus reddit peccati formalis periculum, tunc omnino suadere debet rigidiorum: vide dicta *Tr. ult. n. 3. circa fin.* Dico suadere, quia quando opinio est vere probabilis, et poenitens vult eam sequi, non potest ei absolutionem denegare, ob certum jus quod ille acquisivit ex confessione peccatorum suorum jam facta, ut dictum est *Tr. 16. n. 119.*

22. In excipiendis mulierum confessionibus, et in tractando cum eisdem, austeritate majore quam potest utatur, prout prudentia suadet, ideoque recuset munera, familiaritatem, et quicquid causa animi adhaesionis esse potest, vitet. Quoniam hoc negligendo confessarii quot animas in exitium induxerunt proprias et poenitentium, vide *Tr. ult. n. 54. 55.*

23. Sit humilis, et de sua doctrina non sibi blandiatur : quare persæpe Deo fundat preces, ut per Jesu Christi merita sibi lumen de cælo impertiatur, præsertim in dubiis casibus, *Invocavi et venit in me Spiritus Sapientie. Sap. 7. 7.* Ideoque confessarius qui orationi non vacat, difficulter recte incedet, et in dubiis magis implicatis, aut majoris consequentiæ non ommittat consulere alios viros doctos et majoris experientia. Potissimum id faciat in dirigenda aliqua anima elevata, cui Deus gratis supernaturalibus favet, cum ille in tali materia parum expertus est. Nonnulli, qui vix scientiæ mysticæ notitiam attigerunt, erubescunt alios consulere : non ita agunt veri humiles : hi non solum alios consulunt, et non paucos cum oportet, sed etiam zelotypia non afficiuntur in dimittendo hujusmodi animas, ut dirigantur a magistris superioribus, aut saltem ut eorum iudicium auscultent. Has autem animas confessarius non auscultet die festo ; festis enim præbeat locum aliis magis indigentibus, præsertim iis, qui laboribus dant operam, et nuptis.

§ II. Monita ad parochos.

Lubet hic breviter adnotare nonnulla onera magis præcipua, quibus parochi tenentur circa curam suarum ovium.

1. Parochus tenetur adeas instruendas in mysteriis Fidei, et rebus ad salutem necessariis, ut sunt 1. quatuor mysteria principalia, nempe quod sit *Unus Deus*, et quod sit omnipotens, sapientissimus Creator et Dominus totius, misericors et amabilis super omnia bona : præsertim, quod sit justus remunerator honorum et malorum ; item docere debet mysterium SS. Trinitatis, Incarnationis, et mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria, nempe Baptismum, Eucharistiam et Pœnitentiam ; reliqua saltem cum suscipienda sunt. 3. Ar-

ticulos symboli, et inter hos præsertim B. Mariæ virginitatem, sessionem Jesu Christi ad dexteram Patris, nempe quod ille in cælo sit in æquali gloria cum Patre resurrectionem corporum in iudicio finali quod fiet a Jesu Christo ; unitatem Romanæ Ecclesiæ in qua solum habetur salus, et deinde paradisi et inferni aternitatem. Quæ omnia quilibet fidelis sub gravi præcepto scire tenetur. 4. Præcepta Decalogi et Ecclesiæ. 5. *Pater Noster*, et *Ave Maria*, et actus Fidei, Spei, Amoris et contritionis. Igitur quemadmodum graviter peccat, qui hæc scire negligit et quidem non solum verborum textus, sed etiam in quantum ad sensum, ita etiam graviter peccat parochus, prout communiter dicunt dd. si per se, aut per alium idoneum (eo legitime impedito, ut ait Trid. sess. 5. cap. 2.) negligit ea docere saltem quoad substantiam suos subditos, aut pueros et adulos qui illa nesciunt. Hinc fit quod cum ipse observat parentes aut dominos non mittere filios aut famulos ad doctrinam, tenetur expedientiam media capere cum Episcopo qui, ut ait Tridentin. sess. 24. c. 4. potest parentes etiam per censuras ecclesiasticas ad id compellere. Parochi vigilantes apud se adnotatos habent pueros, ut videant qui desunt. Imo dicit Croix (*l. 2. n. 174. et lib. 3. part. 1. n. 767.*), quod si adsunt ignorantes qui ecclesiam adire nequeunt, quia domos vel greges custodire debent, cum isti sunt in gravi necessitate spirituali, debet parochus privatim eos perquirere, ut *cum quantumque suo incommodo*, sicut auctor loquitur, eos instruat. Saltem dicimus, quando hoc valde sibi erit difficile ob multitudinem hujusmodi ignorantium, curet saltem eos examinare et instruere tempore præcepti paschalis, aut cum accedunt ad petendas fides ut confirmantur, aut ut matrimonium contrahant. Expedi pariter ut parochus exploret magistros et magistras, ut possint pueros

et puellas doctrinam ac media in Dei timore vivendi docere.

2. Parochus per se ipsum tenetur Sacramenta ministrare, quoties juste subditi ab ea ad petunt. Et si forte habet æconomum, debet bene illius vitam et scientiam explorare ; secus de perturbationibus, quæ postea accidunt, ipse Deo rationem redditurus est. Item tenetur assistere moribundis, si alius idoneus non reperitur. Et speciali attentione assistere debet peccatoribus habitatis moribundis ; illi enim in gravi necessitate suæ peculiaris assistentiæ existunt. Et circa Extremam-Uctionem, advertat quod dicit Catechismus Rom. (*part. 2. n. 18.*) : *Gravissime peccant, qui illud tempus ægrotos ungen- di observare solent : cum jam, omni salutis spe amissa, vita et sensibus carere incipient.* Tenetur etiam parochus se certum facere utrum subditi sui præcepto paschali satisfecerint, Barbos. *de Offic. Paroch. c. 2. n. 7.* et Segneri *Paroch. Instr. c. 23.* Et sit cautus ne schedulas Communionis committat cuilibet clerico.

3. Debet impedire quominus habitus clericalis conferatur illis juvenibus aut pueris, qui in suis moribus spiritus ecclesiastici indolem non præ se ferunt. Debet cum diligentia clericos suos instruere, qui habitum deferunt clericalem, ut ad statum ecclesiasticum progrediantur, secus illis sine disciplina educati, cum effrenati reperiantur, sive per fas, sive per nefas ad Ordines promovebuntur et evadent scandalum loci. Omitto sermonem facere de gravi illa ratione quam Deo redditori sunt parochi illi, qui fides exhibent ordinandis, quos ipsi jam aut cognoscunt Ordinibus indignos esse, aut eas exhibent antequam sedula præcedente diligentia de illorum probitate exquisiverint.

4. Parochus tenetur exquirere de iis qui vivunt in peccato, ut corrigantur. Item de inimicitis et scandalis quæ serpunt, præsertim inter sponsos, ut opportune illis occurrat,

quantum potest. Dicit s. Thomas (2. 2. q. 15. a. 5.) : *Qui habet specialem curam alterius, debet eum querere ad hoc, ut corrigat de peccato.* Cum vero aliquod scandalum ab aliquo potente (præsertim si est sacerdos) observat, cui ipse prospicere non potest, debet saltem rem ad Episcopum deferre, ut ipse consulat : et id quovis intuitu, aut timore negligere non debet ; bonus pastor tenetur pro ovium suarum salute animam ponere.

5. Curet, ne sponsorum verba, multo tempore ante matrimonium excipiat, quia initis sponsalibus, totum illud tempus, quod inter nuptias interfluit, in peccato tam spoli quam eorum parentes perseverabunt.

6. Cum in regione notabiles audiuntur perturbationes, quibus parochus consulere nequit, tenetur ille conari ut Missio advocetur, nisi aliud reperiatur expediens, quo illis prospiciatur. Et semper expediens erit interdiu confessarios externos accersere pro animabus erubescitibus : præsertim si in suum oppidum non solet concionator quadragesimalis advenire. Ille autem parochus, qui Missiones respuit, non mediocrem suæ probitatis suspicionem ingerit.

7. Parochus non solum debet malum avertere, sed etiam bonum promovere, quemadmodum boni pastores efficiunt, qui non desistunt hortari ad Sacramentorum et Congregationum frequentiam, ad Visitationes SS. Sacramenti et divinæ Matris, ad Novenas, ad Venerabile, cum Viaticum circumfertur, associandum.

8. Curet persæpe, ut populussingulari studio Mariæ SS. devotionem prosequatur, insinuando quanta sit ejus potentia et misericordia erga suos devotos. Idcirco insinuet ut recitent Rosarium in communi quotidie una cum familia, ut jejument sabbato, et celebrent Novenas septem festivitatum, quas ex altari annuntiabit populo quoties aliqua Novena accidit. Expediet propterea, ut sabbato ille

conciunculam faciat, narrando aliquod exemplum beatissimæ Virginis, et semel in anno celebrare aliquam Novenam solemniorum cum sermone et expositione Venerabilis, et propterea uti poterit inter cæteros libro, quem typis edidi, cui titulus : *Glorie di Maria*, ubi collectam reperiet materiam et exempla. Felix ille parochus qui suas oves ferventes tenet erga devotionem Mariæ ! nam illæ, Virgine opitulante, recte vivent, et ipse advocatam in vitæ exitu potentem habebit. Vide dicta Tr. 7. n. 43., ubi locuti fuimus de rebus quæ majoris sunt momenti, et quæ parochus prædicando debet potius populo suadere.

Potissimum insinuet usum petitionis ; nempe ut sæpe se Deo commendent, ab eo præsertim sanctam perseverantiam postulando propter Jesu et Mariæ amorem ; sæpius explicando, quod divinæ gratiæ, et præcipue donum perseverantiæ, non obtinentur, nisi petantur, *petite, et accipietis*. Et publicet sæpe illam magnam Jesu Christi promissionem, quod quicquid Patrem petierimus in ejus nomine, Pater dabit nobis : *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Joan. 16. 23.* Insinuet etiam instanter usum orationis mentalis, et curet faciendam in ecclesia una cum populo quolibet die, aut saltem quolibet die festo, docendo etiam modum, quo fieri potest domi. Ideoque hic subiungitur instructio sequens, ubi sermo fit de necessitate, et deinde de modo practico orationis mentalis.

§. III. Brevis praxis orationis mentalis.

Antequam de praxi et modo orationis mentalis sermo fiat, juvat de orationis mentalis necessitate cognoscenda aliquid dicere. Duo sunt hujus necessitatis momenta. Primum est quod innuit s. Augustinus, nempe quod incedenti clausis oculis impossibile est viam et suæ salutis media intue-

ri. Veritates æternæ sunt supernaturalia negotia quæ oculis corporeis conspici nequeunt, sed oculis mentis, cogitatione nimirum et consideratione, assequi possumus. Igitur qui orationi mentali non incumbit, non considerat, et consequenter suæ salutis æternæ negotium quanti intersit non videt, et viam quæ tenenda est ut illac eat, non prospicit. Id quidem fuit quod scripsit s. Bernardus ad Eugenium Papam : *Timeo tibi, Eugeni, ne multitudo negotiorum, intermissa oratione et consideratione, te ad cor durum perducatur, quod seipsum non exhorret, quia non sentit, (lib. 1. Consid. ad Eug. Pont.).* Ut quis suam æternam curet salutem, oportet ut sitei cor flexibile seu docile, et paratum ad divinarum inspirationum impressiones recipiendas, et ad eas exequendas. Hoc exposulabat Salomon a Deo : *Dabis ergo servo tuo cor docile. 3. Reg. 3. 9.* Dicit s. Joannes quod animæ sunt Dei, quæ intendunt ad audiendas et exequendas divinas voces : *Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a Patre et didicit, venit ad me. Joan. 6. 45.* Cor nostrum in se durum est, quia totum pronum est ad carnis voluptates sequendas, et est spiritus legibus obstans. Illud autem flexibile redditur gratiæ influxibus, quæ per orationem illi infunditur : ibi anima ad divinam bonitatem et ad amorem Dei, qui erga eam est singularis, considerandum movetur, illa inflammatur, emollitur, et divinis vocationibus redditur obediens, quemadmodum experiebatur David, qui dicebat : *In meditatione mea exardescet ignis. Ps. 38. 4.* Aliter cor durum, obstans, inobediens remanebit, et in die novissimo male habebit : *Cor durum habebit male in novissimo, et qui amat periculum in illo peribit. Eccli. 3. 27.* In sua duritie persistens, infortunium subibit, quod ne cognosceret quidem se talem esse : cor enim quod non meditat, ait s. Bernardus *seipsum non exhorret, quia non*

sentit. Nam defectus suos et impedimenta quæ suæ salutis obijcit, non percipit. Et advertendum quod s. Bernardus scribebat ad Pontificem, qui quidem non omittebat orationem (si forte aliquando eam intermittebat) propter negotia mundana, sed propter negotia, quæ omnia Ecclesiæ, ac Dei gloriæ momenta respiciebant. Opus est ut id præsertim animadvertant sacerdotes, qui majoribus oneribus cum premantur, majori divinarum gratiarum præsidio indigent et consequenter oratione, ut robur assequantur quo illa sustinere possint : et non tantum illi qui orationem negligunt, ut in sæcularibus negotiis incumbant, sed etiam illi qui ab ea abducuntur, ut opera spiritualia in proximi commoda promoveant, v. gr. ut confessiones audiant, concionentur, aut scribant.

Huic arridet quod scripsit s. Theresia (Epist. 8.) ad episcopum Uxamæ, qui ceteroquin maximo zelo ovium suarum salutis, sed non multum orationi vacabat, dum interdum eam omittebat. Quare Sanctia superno illustrata lumine particulari, aut etiam per revelationem cognito hujusmodi Prælati defectu, licet ipse esset suus confessarius, ut eum emendatum videret, sibi difficultas nulla fuit illum admonendi, eique ita scripsit, verlando verba in latinum sermonem : *Cum referrem Domino nostro quas ipse contulit in te gratias, concedendo humilitatem, charitatem et zelum, petii ab eo, ut tibi omnium virtutum accessionem largiretur, nullam patefecit in te desiderari, nisi quod præ omnibus præcipuum est (et deficiente fundamento, opus ruit, et mutat). Desideratur igitur in te oratio et perseverantia in oratione cum constantia, disrumpendo unionis sustentaculum, nimirum Spiritus Sancti unctionem ; ex cuius carentia oritur omnis siccitas, et disjunctio quam anima patitur. Et postea subiungit : Licet in nobis nullæ videantur inesse imperfectiones, cum vero animæ oculos*

Deus aperit, quemadmodum efficere solet in oratione, perspicue hæc conspiciuntur imperfectiones. Et hoc profecto est quod declaravit Spiritus Sanctus, nempe quod ex meditationis deficientia mundus peccatoribus scattet, et infernus animabus quotidie repletur. Desolatione desolata est omnis terra quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 11.

Alterum principale fundamentum, et majoris momenti pro necessitate orationis mentalis, est quod animæ, quæ non meditantur, non orant, et ita pereunt. Virtutes in illo, qui orationi non vacat, licet reperiantur, nihilominus nec stabiles nec perseverantes se præstabunt, quia perseverantia nisi petitionibus, et quidem perseverantibus, non obtinetur. Hinc fit quod qui non petit perseveranter, non perseverabit. Propterea s. Paulus discipulos suos, ut sine intermissione orarent, hortabatur : *Sine intermissione orate. 1 Thess. 5. 17.* et ipse Salvator dicebat nunquam ab oratione cessandum esse : *Oportet semper orare et non deficere. Luc. 18. 1.* Et hinc oritur quod meditatio sit moraliter necessaria animabus, ut in Dei gratia persistent. Dico moraliter necessaria, quia licet ex se loquendo sine meditatione possit quis in gratia acquisita perdurare, attamen cum non meditatur est moraliter impossibile, nempe difficillimum, ne in gravia peccata labatur ; et ratio est illa quam paulo superius innuimus, quia ille qui orationi non vacat, in alia animo distrahens, parum indigentias suas percipiet, parvi pericula sua faciet, parum curabit media suscipienda et exequenda, ut ab illis caveat, et parum denique orandi necessitatem, in qua reperitur, cognoscat ; et ab orando desistet, et non orando utique peribit. Magnus ille Episcopus Palafox in adnotationibus ad præfatam epistolam s. Theresiæ, quam ille vocat omnium maxime spirituales inter alias Sanctæ (n. 10.) sic scribit : *Hinc discere debemus nos Prælati,*